

ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЯК ЦІННІСНИЙ РЕСУРС ПІДТРИМКИ ТА РОЗВИТКУ УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В ІНКЛЮЗИВНОМУ ВИМІРІ

Ольга Тарнопольська¹, Дмитро Герцюк²

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Туган-Барановського, 7, Львів, Україна, UA-79005*

¹ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0003-6832-6461>

e-mail: olha.lytvynenko@lnu.edu.ua;

²ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-6228-4625>

e-mail: dmytro.hertsyuk@lnu.edu.ua

Проведено комплексний теоретичний аналіз освітнього середовища як ціннісного ресурсу підтримки студентів у закладах вищої освіти в умовах сучасних суспільних трансформацій. Обґрунтовано доцільність його розгляду як багатовимірного феномену, що інтегрує організаційні, соціальні, психологічні та аксіологічні компоненти та визначає якість освітнього процесу і характер особистісного розвитку здобувачів освіти.

Розкрито інклюзивний вимір освітнього середовища закладу вищої освіти як системи умов, що забезпечує доступність освіти, активну участь студентів у освітньому процесі та надання необхідної підтримки відповідно до їхніх індивідуальних освітніх потреб. Наголошено, що інклюзивне освітнє середовище передбачає не лише організаційні зміни, а й трансформацію ціннісних орієнтацій, культури взаємодії та освітніх практик.

Визначено, що освітнє середовище виконує не лише навчальну, а й підтримувальну функцію, забезпечуючи психологічну стабільність студентів, зниження рівня тривожності, формування відчуття безпеки та належності до академічної спільноти. Акцентували увагу на психологічній безпеці як основній характеристиці якісного освітнього середовища.

Обґрунтовано роль педагогічної взаємодії як важливий системоутворювальний компонент освітнього середовища, який визначає характер взаємин між учасниками освітнього процесу та впливає на його результативність. Доведено, що діалогічний, партнерський характер такої взаємодії сприяє формуванню довіри, підвищенню навчальної мотивації студентів. Узагальнено значення різних форм взаємодії (“викладач–студент”, “студент–студент”, “студент–освітнє середовище”) у забезпеченні інклюзивності освітнього процесу.

Доведено, що освітнє середовище в інклюзивному вимірі є ціннісним ресурсом, який забезпечує не лише доступ до освіти, а й створює умови для самореалізації, соціальної інтеграції та індивідуального розвитку особистості здобувача вищої освіти.

© Тарнопольська О., Герцюк Д., 2026

*Матеріали поширюються на умовах міжнародної ліцензії
Creative Commons Attribution Non-Commercial 4.0*

Перспективи подальших досліджень пов'язані з розробленням практичних механізмів формування інклюзивного освітнього середовища у закладах вищої освіти та інструментів оцінювання його якості.

Ключові слова: освітнє середовище, інклюзивна освіта, заклад вищої освіти, студенти, педагогічна взаємодія, інклюзивне освітнє середовище, психологічна безпека, освітній процес, ціннісні орієнтації, підтримка студентів.

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку вищої освіти характеризується глибокими трансформаційними процесами, зумовленими як глобальними соціокультурними змінами, так і внутрішніми чинниками, функціонування освітньої системи в умовах нестабільності, цифровізації та підвищення вимог до якості освітніх послуг. У цьому контексті особливої актуальності набуває проблема забезпечення не лише академічної результативності навчання, а й формування освітнього середовища, яке сприяє всебічному розвитку особистості студента, його психологічному благополуччю та соціальній інтеграції.

Освітнє середовище закладу вищої освіти розглядають як цілісний простір взаємодії, що інтегрує організаційні, соціальні, психологічні та ціннісні компоненти і визначає ефективність освітнього процесу [6, с. 139]. Як зазначено у сучасних дослідженнях, результативність функціонування закладу вищої освіти дедалі більше визначають не лише змістом наповнення освітніх програм, а й якісними характеристиками освітнього середовища як простору взаємодії, підтримки та розвитку [8]. У цьому контексті освітнє середовище розглядають як інтегративну систему, що узгоджує різні аспекти освітнього процесу та зумовлює його результати.

Особливого значення набуває інклюзивний вимір освітнього середовища, який передбачає створення умов для повноцінної участі всіх студентів у освітньому процесі незалежно від їхніх індивідуальних особливостей, освітніх потреб чи соціального досвіду. Інклюзивна освіта у закладах вищої освіти є системною трансформацією освітнього простору, що охоплює освітню політику, практики та культуру взаємодії й спрямована на забезпечення рівного доступу до освіти, активного залучення студентів до навчального процесу та надання необхідної підтримки кожному здобувачу освіти [8].

У сучасній педагогічній науці інклюзивне освітнє середовище розглядають як систему цінностей, що ґрунтується на принципах рівності, доступності та поваги до різноманіття, а також передбачає формування культури підтримки й взаємодії в освітньому процесі [2;]. У такому розумінні інклюзія постає не лише як організаційний механізм, а як інтегральна характеристика якості освітнього середовища загалом.

Водночас аналіз наукових праць засвідчує, що, попри зростання інтересу до проблем інклюзії, у дослідженнях переважає увага до організаційних і технологічних аспектів її реалізації. Натомість ціннісно-психологічний вимір освітнього середовища як ресурсу підтримки студентів розкритий недостатньо

повно: питання довіри, прийняття, взаємоповаги та психологічної безпеки часто не набувають системного висвітлення.

Особливої актуальності в цьому контексті набуває проблема психологічної безпеки освітнього середовища. Як зазначено у дослідженнях, створення безпечного освітнього простору сприяє зниженню рівня тривожності студентів, підвищенню їхньої навчальної мотивації та забезпеченню ефективності освітнього процесу [4, с. 116].

Як наголошують дослідники, значна частина бар'єрів у вищій освіті має не так фізичний, як соціально-психологічний характер і пов'язана зі ставленням, комунікацією та культурою взаємодії в освітньому середовищі [9, с. 58]. Це особливо актуально в умовах інклюзивної освіти, де саме характер взаємодії визначає рівень включеності студентів у освітній процес.

У зв'язку з цим освітнє середовище доцільно розглядати не лише як організаційну систему, а й як ціннісний ресурс, що забезпечує підтримку, розвиток і самореалізацію особистості студента. Саме через середовище реалізуються основні принципи інклюзивної освіти – доступність, участь і прийняття різноманіття.

Особливої ролі у формуванні такого середовища набуває педагогічна взаємодія як система міжособистісних відносин між викладачами та студентами. Вона визначає атмосферу освітнього процесу, рівень психологічної безпеки та готовність студентів до активної участі у навчанні. У дослідженнях акцентовано, що саме взаємодія є одним із основних чинників ефективності інклюзивного освітнього середовища у закладах вищої освіти [8].

Отже, проблема дослідження освітнього середовища як ціннісного ресурсу підтримки студентів у контексті інклюзивної освіти набуває особливої наукової та практичної значущості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз сучасних наукових досліджень засвідчує, що проблема формування інклюзивного освітнього середовища у закладах вищої освіти перебуває у центрі уваги як зарубіжних, так і вітчизняних дослідників. Це зумовлено необхідністю забезпечення рівного доступу до якісної освіти, створення умов для участі всіх студентів у навчальному процесі та їхньої соціальної інтеграції.

У зарубіжній науковій літературі інклюзивну освіту розглянуто як процес системної трансформації освітнього середовища. Зокрема, у дослідженні К. Filippou, E. Asquah, A. Bengs обґрунтовано, що інклюзивність у закладах вищої освіти визначають поєднанням інституційних освітніх політик, практик і рівня доступності освітнього середовища, а також ступенем залучення студентів до навчального процесу [8]. Автори наголошують, що саме якість освітнього середовища є визначальним чинником ефективності інклюзії.

Важливим теоретичним підґрунтям є концепція універсального дизайну навчання, яка передбачає створення гнучкого освітнього середовища, здатного

брати до уваги різноманітні освітні потреби студентів та забезпечувати однакові можливості доступу до навчання [1].

У вітчизняній педагогічній науці значний внесок у розвиток теорії інклюзивної освіти зробили Н. Софій та А. Колупаєва, які розглядають інклюзивне освітнє середовище як систему цінностей, що ґрунтується на принципах рівності, доступності, поваги до різноманіття та підтримки кожного здобувача освіти [2]. У їхніх працях наголошено, що інклюзія передбачає не лише організаційні зміни, а й трансформацію освітньої культури та характеру взаємин між учасниками освітнього процесу.

У сучасних дослідженнях українських учених акцентовано увагу на комплексному характері інклюзивного освітнього середовища у закладах вищої освіти. Зокрема, у працях О. Гуренко, М. Нестеренко, Г. Лопатіної наведено моделі інклюзивного навчання, що передбачають інтеграцію педагогічних, соціальних та психолого-педагогічних компонентів підтримки студентів [1].

Дослідження Л. Шелудченко та співавторів розкривають сутність інклюзивного освітнього середовища у закладі вищої освіти як системи умов, що забезпечують доступність освіти та ефективну інтеграцію студентів у освітній процес [6, с. 139].

Окремий напрям наукових розвідок пов'язаний із проблемою психологічної безпеки освітнього середовища. Зокрема, О. Назарчук наголошує, що безпечне освітнє середовище передбачає створення атмосфери довіри, взаємоповаги та підтримки, що є необхідною умовою ефективного навчання та розвитку студентів [4, с. 116].

Водночас у працях О. Мурзіної та співавторів акцентовано на ролі ціннісних орієнтацій у системі вищої освіти, що дає змогу розглядати освітнє середовище як простір формування цінностей і смислів [3].

Попри значну кількість досліджень, недостатньо розкритим залишається питання освітнього середовища як ціннісного ресурсу підтримки студентів у контексті інклюзивної освіти. Зокрема, потребує подальшого дослідження взаємозв'язок між педагогічною взаємодією, психологічною безпекою та рівнем включеності студентів у освітній процес.

Метою статті є теоретичне обґрунтування освітнього середовища як ціннісного ресурсу підтримки та розвитку студентів у закладах вищої освіти в умовах сучасних викликів, а також визначення ролі педагогічної взаємодії як основного чинника формування інклюзивного освітнього середовища, що забезпечує доступність, участь і психологічну безпеку здобувачів освіти.

Виклад основного матеріалу. Освітнє середовище у сучасній педагогічній науці розглядають як складний багатовимірний феномен, що охоплює сукупність умов, факторів і взаємодій, які визначають характер освітнього процесу та впливають на розвиток особистості. Воно не зводиться до лише матеріально-технічних або організаційних параметрів, а охоплює

соціальні, психологічні та аксіологічні компоненти, що формують індивідуальний досвід студента у закладі вищої освіти [6, с. 140].

У цьому контексті освітнє середовище доцільно проєктувати як цілісний простір, у межах якого відбувається не лише трансляція знань, а й становлення особистості, її ціннісних орієнтацій, соціальних навичок та життєвих смислів. Саме середовище визначає характер взаємодії між учасниками освітнього процесу, впливає на рівень залученості студентів до навчальної діяльності, їхню мотивацію та академічну успішність.

З позицій аксіологічного підходу освітнє середовище доцільно трактувати як простір актуалізації та формування цінностей, що визначають спрямованість освітнього процесу. Як засвідчують дослідження, система вищої освіти є вагомим чинником формування ціннісних орієнтацій особистості, які зумовлюють її поведінку, професійний вибір і соціальну активність [3, с. 67–68]. У цьому контексті освітнє середовище набуває статусу не лише освітнього, а й виховного ресурсу, що сприяє формуванню відповідального та соціально активного здобувача вищої освіти.

У межах інклюзивного підходу освітнє середовище розглядають як простір, що забезпечує доступність, участь і підтримку всіх здобувачів освіти. Інклюзія передбачає створення умов, за яких кожен студент має можливість реалізувати свій потенціал, брати участь у освітньому процесі та отримувати необхідну підтримку відповідно до індивідуальних потреб [1, с. 48].

Розвиваючи ці положення, у наукових працях наголошено, що інклюзивне освітнє середовище має ґрунтуватися на принципах рівності, поваги до різноманіття та прийняття кожного здобувача освіти [2, с. 26–27]. Це дає підстави розглядати інклюзію як системну характеристику освітнього середовища, що визначає його якість і гуманістичну спрямованість.

Освітнє середовище постає також як простір емоційного досвіду студентів, що значно впливає на їхнє психологічне благополуччя. В умовах сучасних соціокультурних викликів, які супроводжуються рівнем тривожності, невизначеності та емоційного навантаження, особливої ваги набуває здатність освітнього середовища виконувати підтримувальну функцію.

У цьому контексті важливого значення набуває забезпечення психологічної безпеки, що передбачає формування атмосфери довіри, взаємоповаги та підтримки. Як зазначено у дослідженнях, безпечне освітнє середовище сприяє зниженню рівня тривожності, розвитку впевненості у власних можливостях та підвищенню навчальної мотивації студентів [4, с. 117].

Освітнє середовище виконує також соціально-підтримувальну функцію, сприяючи адаптації студентів до нових умов навчання, формуванню відчуття належності до академічної спільноти та розвитку соціальних компетентностей. У цьому контексті воно постає як ресурс, що забезпечує інтеграцію студента в освітній простір і підтримує його особистісний розвиток [6, с.142].

Варто наголосити, що ефективність освітнього середовища значною мірою детермінується рівнем залученості студентів до освітнього процесу. Активна участь у навчальній діяльності, взаємодія з викладачами та іншими здобувачами сприяють глибшому засвоєнню знань і формуванню професійних компетентностей.

Як засвідчують сучасні наукові дослідження, залученість студентів безпосередньо пов'язана з характером освітнього середовища, зокрема рівнем його відкритості, підтримки та гнучкості [8]. Саме ці параметри визначають ступінь готовності до активної включеності студента у навчальній взаємодії.

Важливим компонентом освітнього середовища закладу вищої освіти є педагогічна взаємодія, яка визначає характер взаємин між учасниками освітнього процесу та безпосередньо впливає на ефективність навчання, рівень залученості студентів і їхнє психологічне самопочуття.

Педагогічну взаємодію розглядають не лише як процес трансляції знань, а як складну систему міжособистісної комунікації, у межах якої відбувається обмін не лише інформацією, а й смислами, цінностями, установками та досвідом. Вона передбачає активну участь як викладача, так і студента та ґрунтується на принципах партнерства, взаємоповаги, відкритості та довіри.

У сучасних умовах розвитку вищої освіти педагогічна взаємодія набуває особливої значущості у контексті інклюзивного підходу. Це зумовлено необхідністю врахування індивідуальних особливостей здобувачів, створення умов для їхньої активної участі у освітньому процесі та забезпечення рівних можливостей для досягнення освітніх результатів. Інклюзивне освітнє середовище передбачає таку організацію взаємодії, за якої кожен студент має можливість бути почутим, зрозумілим і включеним у навчальну діяльність [3, с. 29–30].

Як зазначено у сучасних дослідженнях, ефективна педагогічна взаємодія має діалогічний характер, що передбачає відкритість до спілкування, готовність до співпраці та визнання студента як суб'єкта освітнього процесу [9, с. 58–59]. Діалогічність взаємодії сприяє формуванню атмосфери довіри, що, своєю чергою, позитивно впливає на мотивацію студентів, їхню активність і включеність у навчання.

У межах інклюзивного освітнього середовища педагогічна взаємодія виконує також підтримувальну функцію. Забезпечуючи створення умов, за яких студент відчуває себе прийнятим, має можливість вільно висловлювати власну думку, брати участь у освітньому процесі та отримувати необхідну допомогу. Такий підхід сприяє формуванню позитивного освітнього досвіду та підвищенню ефективності навчання.

Особливого значення педагогічна взаємодія набуває у забезпеченні психологічної безпеки освітнього середовища. Відчуття безпеки формується у процесі взаємодії, коли студент не боїться висловлювати свої думки, не відчуває загрози негативного оцінювання та відчуває підтримку з боку викладача. Як

засвідчують наукові дослідження, психологічно безпечне середовище є важливою умовою активної участі студентів у навчальному процесі [4, с. 116].

Водночас педагогічна взаємодія є важливим чинником подолання бар'єрів, що виникають у процесі навчання. У сучасних дослідженнях наголошено, що бар'єри у вищій освіті часто мають соціально-психологічний характер і зумовлені не лише з організаційними умовами, а й особливостями комунікації, ставленням до здобувачів та рівнем прийняття різноманіття [8]. Саме тому якість взаємодії значною мірою визначає рівень доступності освітнього середовища для різних категорій студентів.

Важливо також зазначити, що педагогічна взаємодія сприяє формуванню суб'єктності студента, тобто його здатності виступати активним учасником освітнього процесу, приймати рішення, нести відповідальність за результати навчання та здійснювати рефлексію власної діяльності. У цьому контексті взаємодія є не лише засобом організації навчання, а й умовою особистісного розвитку здобувачів освіти.

У межах інклюзивного освітнього середовища особливої ваги набуває індивідуалізація педагогічної взаємодії, яка передбачає врахування освітніх потреб, можливостей і попереднього досвіду кожного студента. Це дає змогу створити оптимальні умови для ефективного навчання та забезпечити однакові можливості для досягнення освітніх результатів.

Отже, педагогічна взаємодія є основним компонентом освітнього середовища закладу вищої освіти, який визначає його якість та інклюзивний характер. Саме через взаємодію реалізуються цінності підтримки, прийняття та співпраці, що забезпечують ефективне функціонування освітнього середовища та сприяють всебічному розвитку особистості студента.

Висновки. Завдяки теоретичному аналізу проблеми виявлено, що освітнє середовище закладу вищої освіти доцільно розглядати як складну багатовимірну систему, яка поєднує організаційні, соціальні, психологічні та ціннісні компоненти й визначає не лише умови здійснення освітнього процесу, а й характер розвитку особистості здобувача вищої освіти.

Обґрунтовано, що в умовах сучасних соціальних викликів освітнє середовище виконує не лише навчальну, а й підтримувальну функцію, забезпечуючи психологічну стабільність студентів, сприяючи їхній адаптації до освітнього процесу та формуванню відчуття належності до академічної спільноти. У цьому контексті воно постає важливим ресурсом подолання емоційного напруження, підвищення мотивації та забезпечення ефективності навчальної діяльності.

З'ясовано, що інклюзивний вимір освітнього середовища передбачає створення таких умов, які забезпечують доступність освіти, активну участь студентів у навчальному процесі та надання необхідної підтримки відповідно до їхніх індивідуальних освітніх потреб. Інклюзивне освітнє середовище закладу вищої освіти постає як система взаємопов'язаних елементів, що охоплює освітні

практики, взаємодію та ціннісні орієнтири, спрямовані на забезпечення однакових можливостей для всіх здобувачів освіти.

Доведено, що освітнє середовище доцільно розглядати як ціннісний ресурс, оскільки саме через нього реалізуються основні принципи сучасної інклюзивної освіти – повага до різноманіття, прийняття, рівність можливостей і підтримка кожного студента. У цьому аспекті воно є не лише умовою навчання, а й чинником формування ціннісних орієнтацій, соціальної відповідальності та готовності до конструктивної взаємодії.

Визначено, що одним із основних механізмів формування якісного інклюзивного освітнього середовища є педагогічна взаємодія, яка забезпечує реалізацію цінностей освітнього процесу, сприяє формуванню атмосфери середовища довіри, взаємоповаги та психологічної безпеки учасників освітнього процесу. Характер педагогічної взаємодії безпосередньо впливає на рівень залученості студентів до навчання, їхню мотивацію та академічну активність.

З'ясовано, що ефективна педагогічна взаємодія має діалогічний характер і ґрунтується на принципах партнерства, що відповідає сучасним підходам до студент-центрованого навчання. У межах інклюзивного освітнього середовища така взаємодія виконує також функцію подолання бар'єрів, пов'язаних із соціально-психологічними аспектами освітнього процесу, зокрема особливостями комунікації, ставлення та рівнем прийняття різноманіття.

Отже, освітнє середовище закладу вищої освіти в інклюзивному вимірі постає як цілісна система, що забезпечує цінності, педагогічну взаємодію та підтримувальні механізми, забезпечуючи умови для розвитку особистості студента, його самореалізації та інтеграції в академічну спільноту.

Перспективи подальших досліджень вбачають у розробленні практичних механізмів формування інклюзивного освітнього середовища у закладах вищої освіти, а також у створенні інструментів оцінювання його якості та ефективності.

1. Гуренко О., Нестеренко М., Лопатіна Г. Моделі інклюзивного навчання у закладах вищої освіти. *Наука і освіта*. 2024. № 3. С. 45–51. DOI: <https://doi.org/10.24195/2414-4665-2024-3-1>

2. Колупасва А. А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи. Київ : Педагогічна думка, 2019. 304 с.

3. Мурзіна О. А., Мирошниченко В. О., Каблуков А. О. Формування ціннісних орієнтацій у системі вищої освіти. *Науковий вісник ДДУВС*. 2019. № 1. С. 67–72. URL: <https://er.dduvs.edu.ua/bitstream/123456789/3495/1/15.pdf>

4. Назарчук О. М. Створення безпечного освітнього простору у ЗВО: сучасні виклики сьогодення. 2024. С. 115–118. URL: <https://ir.kneu.edu.ua/handle/2010/51752>

5. Софій Н. З., Таранченко О. М. Інклюзивне навчання: теорія і практика. Київ : Вид. група "А.С.К.", 2012. 336 с.

6. Шелудченко Л. С. та ін. Інклюзивне освітнє середовище у закладах вищої освіти. *Освіта дорослих*. 2024. Вип. 1 (25). С. 138–146. DOI: [https://doi.org/10.35387/od.1\(25\).2024.138-146](https://doi.org/10.35387/od.1(25).2024.138-146)

7. CAST. Universal Design for Learning Guidelines version 2.2 [Electronic resource]. Wakefield, MA : CAST, 2018. URL: <https://udlguidelines.cast.org>

8. Filippou K., Acquah E. O., Bengs A. Inclusive policies and practices in higher education: A systematic literature review. *Review of Education*. 2025. Vol. 13. DOI: <https://doi.org/10.1002/rev3.70034>

9. Jardinez M. J., Natividad L. R. The Advantages and Challenges of Inclusive Education. *Shanlax International Journal of Education*. 2024. Vol. 12, No. 2. P. 55–62. DOI: <https://doi.org/10.34293/education.v12i2.7182>

References

1. Hurenko, O., Nesterenko, M. & Lopatina, H. (2024). Modeli inkluzivnoho navchannia u zakladakh vyshchoi osvity [Models of inclusive education in higher education institutions]. *Nauka i osvita*, 3, 45–51 [in Ukrainian]. <https://doi.org/10.24195/2414-4665-2024-3-1>

2. Kolupaieva, A. A. (2019). *Inkluzivna osvita: realii ta perspektyvy* [Inclusive education: realities and prospects]. Kyiv: Pedahohichna dumka [in Ukrainian].

3. Murzina, O. A., Myroshnychenko, V. O., & Kablukov, A. O. (2019). Formuvannia tsinnisnykh orientatsii u systemi vyshchoi osvity [Formation of value orientations in higher education system]. *Naukovyi visnyk DDUVS*, 1, 67–72 [in Ukrainian]. Retrieved from <https://er.dduvs.edu.ua/bitstream/123456789/3495/1/15.pdf>

4. Nazarchuk, O. M. (2024). Stvorennia bezpechnoho osvitnoho prostoru u ZVO: suchasni vyklyky sohodennia [Creation of a safe educational environment in higher education institutions: current challenges], 115–118 [in Ukrainian].

5. Sofii, N. Z., & Taranchenko, O. M. (2012). *Inkluzivne navchannia: teoriia i praktyka* [Inclusive education: theory and practice]. Kyiv: Vyd. hrupa "A.S.K." [in Ukrainian].

6. Sheludchenko, L. S. et al. (2024). Inkluzivne osvitnie seredovishche u zakladakh vyshchoi osvity [Inclusive educational environment in higher education institutions]. *Osvita doroslykh*, 1(25), 138–146 [in Ukrainian]. [https://doi.org/10.35387/od.1\(25\).2024.138-146](https://doi.org/10.35387/od.1(25).2024.138-146)

7. CAST. (2018). Universal Design for Learning Guidelines version 2.2 [Electronic resource]. Wakefield, MA: CAST [in English]. Retrieved from <https://udlguidelines.cast.org>

8. Filippou, K., Acquah, E. O., & Bengs, A. (2025). Inclusive policies and practices in higher education: A systematic literature review. *Review of Education*, 13. [in English]. <https://doi.org/10.1002/rev3.70034>

9. Jardinez, M. J., & Natividad, L. R. (2024). The Advantages and Challenges of Inclusive Education. *Shanlax International Journal of Education*, 12, 2, 55–62 [in English]. <https://doi.org/10.34293/education.v12i2.7182>

Стаття: надійшла до редколегії 27.04.2026

доопрацьована 06.05.2026

прийнята до друку 29.05.2026

**THE EDUCATIONAL ENVIRONMENT OF A HIGHER EDUCATION INSTITUTION
AS A VALUE-BASED RESOURCE FOR SUPPORTING AND DEVELOPING
PARTICIPANTS IN THE EDUCATIONAL PROCESS WITHIN AN INCLUSIVE
DIMENSION**

Olha Tarnopolska, Dmytro Hertsyuk

*Ivan Franko National University of Lviv,
Tuhan-Baranovskoho Str., 7, Lviv, Ukraine, UA–79005*

¹ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0003-6832-6461>

e-mail: olha.lytvynenko@lnu.edu.ua;

²ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-6228-4625>

e-mail: dmytro.hertsyuk@lnu.edu.ua

This article presents a comprehensive theoretical analysis of the educational environment as a value-based resource for supporting students in higher education institutions amid contemporary social transformations. The article justifies the relevance of considering it as a multidimensional phenomenon that integrates organizational, social, psychological, and axiological components and determines the quality of the educational process and the nature of students' personal development.

The inclusive dimension of the higher education institution's educational environment is explored as a system of conditions that ensures the accessibility of education, active student participation in the educational process, and the provision of necessary support in accordance with their individual educational needs. It is emphasized that an inclusive educational environment entails not only organizational changes but also a transformation of value orientations, the culture of interaction, and educational practices.

It is determined that the educational environment performs not only an educational but also a supportive function, ensuring students' psychological stability, reducing anxiety levels, and fostering a sense of security and belonging to the academic community. Attention is focused on psychological safety as a key characteristic of a high-quality educational environment.

The role of pedagogical interaction as a key system-forming component of the educational environment, which determines the nature of relationships among participants in the educational process and influences its effectiveness, has been substantiated. It has been

demonstrated that the dialogical, partnership-based nature of such interaction contributes to the development of trust and the enhancement of students' academic motivation. The significance of various forms of interaction ("teacher–student," "student–student," "student–educational environment") in ensuring the inclusivity of the educational process has been summarized.

It has been demonstrated that the educational environment, in an inclusive context, serves as a valuable resource that not only ensures access to education but also creates conditions for self-realization, social integration, and the individual development of higher education students.

Prospects for further research are linked to the development of practical mechanisms for creating an inclusive educational environment in higher education institutions and tools for assessing its quality.

Keywords: educational environment, inclusive education, higher education institution, students, pedagogical interaction, inclusive educational environment, psychological safety, educational process, value orientations, student support.